

UDK: 811.163.42:81'36:81'23:81'33:37.016:371.1

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćen za tisak: 28. rujna 2009.

Prihvaćenost novoga poretka poučavanja padeža

Vesna Bjedov

Osijek

U radu se iznose rezultati istraživanja stavova učitelja o novomu poretku poučavanja padeža. Ispitano je 334 od ukupno 498 učitelja Hrvatskoga jezika istočnoga dijela Republike Hrvatske u višim razredima osnovne škole pet županija: Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske, Požeško-slavonske i Virovitičko-podravkse. Obraden je veći dio njihovih odgovora koji je obuhvatio obaviještenost o promjeni, poučavanje proširenim padežnim pitanjima, unaprijedni stav prema promjeni, zatim primjenu novoga poretka poučavanja padeža u sklonidbi imenica te ostalih vrsta riječi u V. razredu — pridjeva i brojeva, prednosti i nedostatke novoga poretka te odnos prema promjeni nakon provedbe u praksi. Rezultati su prikazani skupno i po županijama, a na kraju se odgovori uspoređuju prema sljedećim kriterijima obaviještenosti, zainteresiranosti, povjerenja, voljnosti, dosljednosti i promjene stava.¹

1. Uvod

Posljednjih su se godina u hrvatskomu odgojno-obrazovnomu sustavu pokrenule promjene kao što su Hnos u osnovnoj školi, državna matura u srednjoj i te Bolonjski proces u visokome obrazovanju. Njihovim se temeljnim obilježjima drži, između ostaloga, napuštanje tradicionalnoga pristupa poučavanja i promicanje načela suvremene nastave, poglavito aktivne učeničke uloge. U tome se smislu govori o nastavi orijentiranoj, odnosno usmjerenoj na učenika, što je izraz koji označava nastojanje da se u nastavu unese “više raznovrsnih aktivnosti za učenike” kako bi oni postali njihov “aktivan subjekt”, a ne da učenik “samo sjedi, sluša i gleda što rade učitelji” (Bognar-Matijević 2002: 405). Upravo je stupanj učenikove samostalnosti i kvaliteta njegova učenja, tj. njegovih aktivnosti, temeljni kriterij koji dijeli tradicionalnu od

¹Zahvaljujem recenzentima na pomoći u ovome radu.

suvremene nastave (Jelavić 2003). U nastavi usmjerenoj učeniku ostvaruje se poticanje logičkoga razmišljanja i kreativnosti kod učenika, razvijaju se radne navike i vještine samostalnoga učenja te kvalitetnoga prenošenja znanja (Pavin 2005). Riječ je, dakle, o dubinski usmjerenom učenju koje obuhvaća prepoznavanje bitnoga i razradu gradiva kako bi se “postiglo smisleno razumijevanje i kritički odnos prema sadržaju” (Vizek-Vidović 2005: 15).

1.1. Nastavni plan i program za osnovnu školu

Na navedenim je postavkama suvremene nastave oblikovan Nastavni plan i program za osnovnu školu (dalje kraticom NIP, iako se u literaturi pojavljuje i kratica PIP), odobren 2006. godine. Izrastao je iz Hrvatskoga nacionalnoga obrazovnoga standarda (kraticom Hnosa), projekta Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa kao sastavnoga dijela Plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005–2010 (MZOŠ 2005), gdje se navodi (str. 7) da je Nacionalni obrazovni standard cjelovit pristup obrazovnomu procesu i uključuje ciljeve odgoja i obrazovanja, odgojno-obrazovne sadržaje, prijedloge metoda poučavanja, očekivane ishode učenja i poučavanja te nastavno okružje.

Donio je određene promjene u odnosu na prethodni. One se poglavito očituju u opsegu, primjerenosti, povezanosti i sustavnosti odgojno-obrazovnih sadržaja, od kojih je možda najvažnija spomenuta *usmjerenost poučavanja na učenika*, što se navodi kao “konceptualno unesena promjena u odgojno-obrazovnu i nastavnu djelatnost u školi” (Vican i Milanović-Litre 2006: 11). Primjerenost se programskih sadržaja poglavito odnosi na ovladavanje jezikoslovnim činjenicama na prototipnim primjerima i njihovim uporabnim značenjima. Stoga je planiranje i programiranje predmetnih nastavnih sadržaja potrebno raditi prema NIP-u, usklađujući ih sa svim potrebnim promjenama i novim spoznajama. U svim svojim dijelovima taj novi školski dokument naglašava važnost učenikove uloge u nastavi i njegova središnjega mjesta, poglavito u ciljevima i zadaćama pojedinih nastavnih predmeta.

U temeljnim je ciljevima Hrvatskoga jezika² obuhvaćeno osposobljavanje učenika za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje (NIP 2006: 25). Osim kroatističkih i pedagoških načela, u njih su uključena i načela psiholingvistike, koja se bavi uporabom jezika i govora kako bi spoznala prirodu i strukturu ljudskoga uma, tj. jezičnim ponašanjem i psihološkim procesima koji su im u podlozi (umni procesi planiranja, opažanja i razumijevanja govora).

²U ovomu će se radu rabiti sintagma *Hrvatski jezik* u značenju nastavnoga predmeta, a sintagma *hrvatski jezik* u značenju predmetnoga područja.

1.2. Sklonidba imenica u NIP-u

Osim navedene promjene, NIP je za svaki nastavni predmet odredio ciljeve i zadaće, a za svako predmetno područje nastavne teme, ključne pojmove i obrazovna postignuća. U hrvatskome jeziku, u sklopu jezičnih nastavnih tema petoga razreda, zadana je tema *Skлонidba imenica* za koju su navedeni sljedeći ključni pojmovi i obrazovna postignuća kao u (1).

- (1) *Ključni pojmovi*: sklonidba (deklinacija), nazivi padeža, padežna pitanja.

Obrazovna postignuća: razumijevati temeljnu ulogu padeža u hrvatskome jeziku; znati padežne nazive: nominativ, akuzativ, genitiv, dativ, lokativ, instrumental, vokativ; u rečenici prepoznati padeže u temeljnim značenjskim ulogama; u određivanju padeža služiti se proširenim padežnim pitanjima (tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom); u govoru i pismu rabiti padežne oblike (s provedenim glasovnim promjenama) u skladu s normom; ovladati uporabom padeža uz pojedine prijedloge u skladu s normom; prepoznati jednake oblike riječi u različitim padežima.

Obrazovna su postignuća o sklonidbi imenica oblikovana glagolima *razumijevati*, *znati*, *prepoznavati*, *rabiti*, *ovladati*, *prepoznati* koji označuju temeljne razine postignuća u kognitivnome području prema Bloomovoj taksonomiji: poznavanje, razumijevanje i primjenu sadržaja. Budući da se od učenika više ne traži *ovladavanje pojmom* kao u tradicionalnoj nastavi, nego *ovladavanje uporabom*, što zahtijeva suvremena nastava, za ostvarivanje je takvih ishoda učenja primjeren komunikacijsko-funkcionalni pristup koji razumijeva “funkcionalnu nastavu jezika sa svrhom uspješnoga sporazumijevanja u svakodnevnim komunikacijskim situacijama, te razvoj komunikacijske kompetencije (osposobljenost za praktičnu jezičnu uporabu) u odnosu na lingvističku kompetenciju (teorijsko znanje o jeziku)” (Pavličević-Franić 2005: 73). To znači da učenik petoga razreda ne mora znati definirati, primjerice, glasovnu promjenu provedenu u određenomu padežnomu obliku, nego treba najprije ovladati riječima (njihovim oblicima u kojima se provodi), a tek potom znati njezin stručni naziv, odrednicu i pravila. Zato se kod obrade padeža u V. razredu “izravno ne poučavaju glasovne promjene u sklonidbi, ne imenuju se pravila palatalizacije, sibilizacije, jotovanja, ... no očekuje se da ih učenici primjenjuju u govoru i pismu” (Jelaska 2008: 42).

Osim toga, navedena obrazovna postignuća uključuju povezivanje jezikoslovnih sadržaja, tj. prethodnih znanja s novim spoznajama te njihovo produbljevanje i proširivanje prema načelima vertikalno-spiralnoga slijeda. O programskoj se spirali (Bežen i dr.: 1993: 50) može govoriti kada se učenik ponovo sretne s nekim sadržajem, u drugom kontekstu i na višoj razini.

Nju uz stalno vraćanje na ključne ideje i spoznaje karakterizira kretanje od jednostavnijega složenijemu, od konkretnoga apstraktnomu i od lakšega težemu. Vertikalno-spiralni sustav pokazuje proces izrađivanja pojma dograđivanjem, razvijanjem i proširivanjem istih pojmova u skladu sa spoznajnim mogućnostima učenika koji se provode na različitim stupnjevima odgojno-obrazovnog sustava (vertikalno, iz razreda u razred) i ostvaruju u razvijenijemu obliku (Rosandić 2005: 41).

U primjeru *Sklonidbe imenica* to znači da se učenik u petome razredu ponovno susreće s imenicama (one se kao vrsta riječi poučavaju od drugoga razreda osnovne škole u različitom opsegu) i njihovim morfološkim kategorijama roda i broja, ali i proširuje spoznaje propisanim ključnim pojmovima: sklonidba (deklinacija), nazivi padeža, padežna pitanja. Dakle, promjenom obrazovnih postignuća u NIP-u u odnosu na prijašnji plan i program ne očekuje se da učenici u potpunosti ovladaju nekim pojmovima, nego samo jednostavnijim, prototipnim primjerima, što je u skladu s psiholingvističkim spoznajama prema kojima se novim “temama i pojmovima ne pristupa definicijama, posebnim pravilima ili podjelama, nego se česte neprototipne pojave usvajaju pojedinačno, a rjeđe i rubne uopće se izravno ne poučavaju” (Jelaska 2008: 41).

1.3. Poredak padeža u NIP-u

Nov poredak u poučavanju padeža jedna je od najvećih promjena u NIP-u koja se odnosi na Hrvatski jezik: nominativ, akuzativ, genitiv, dativ, lokativ, instrumental i vokativ (kratice: N, A, G, D, L, I, V). Preporučeni se redoslijed padeža odnosi na njihovo poučavanje, a sama preporuka proizlazi iz psiholingvističkih načela ovladavanja jezikom (Jelaska 2007: 18). U skladu s jezičnim razvojem materinskoga jezika, ali i djetetovim spoznajnim mogućnostima, hrvatskome je jeziku potrebna psiholingvistički ustrojena gramatika ostvarena na načelima (Češi, Jelaska 2007: 106) navedenima u (2).

- (2) — postupnosti (korak po korak),
- prototipnosti (uvođenje središnjim, tj. prototipnim primjerima i pravilima u pojedinoj kategoriji, što znači izostavljanje posebnih, npr. inačnih poput *putom* i *putem*),
- čestotnosti (izostavljanje rijetkih primjera na početku, npr. vokativ od *kovrčak* — *kovrčku* ...),
- jednostavnosti (primjeri ili pravila bez posebnih obilježja ili potpravila, npr. *dan* — *dana*, a ne *san* — *sna*).

U odnosu na tradicionalni redoslijed poučavanja padeža (N, G, D, A, V, L, I) svim je padežima osim nominativa promijenjeno mjesto. Imenska sklo-

nidba predstavljena je padežnim nastavcima za svaki padež, a padežima se pristupilo prema njihovim ulogama i prototipnim značenjima. To je različito od hrvatskih slovnica koje opisuju padeže prema vrstama sklonidbe, npr. (Barić i dr. 2005: 103): “Za tvorbu oblika imenice služe nastavci triju vrsta, koje se prema nastavku u gen. jed. zovu vrsta *a*, vrsta *e* i vrsta *i*.” Prototipnost značenja padeža (Jelaska 2005: 146) očituje se u njihovu temeljnu značenju (npr. uloga se primatelja iskazuje dativom, što je njegova prototipna uloga) koja ne moraju biti i jedina (npr. lokativu su prototipne uloge mjesto i tema).

Budući da se sklonidba u hrvatskome jeziku ubraja među složenije nastavne teme u NIP-u, čak višestruko složene, funkcionalni raspored padeža u NIP-u učeniku omogućuje bolje razumijevanje sklonidbe te brže i lakše ovladavanje padežnim sustavom. Pristup s redosljedima padeža različitima od tradicionalnoga provjerili su nastavnici i škole u poučavanju hrvatskim padežima govornika kojima je hrvatski ini jezik, tj. njime ne vladaju kao izvorni govornici (hrvatski iseljenici, stranci i drugi). U istoimenomu članku Z. Jelaska (2006: 30) navodi deset razloga za nov redosljed padeža, kao u (3).

- (3) 1. Nominativ je najčešći i najvažniji padež, jednak je osnovnomu obliku riječi.
2. Nakon nominativa akuzativ je najčešći padež, a slijedi ga genitiv.
3. Vokativ je najrjeđi, a po oblicima najraznolikiji i najinačniji padež pa je prikladno da bude zadnji.
4. Akuzativ je poslije nominativa po ulozi u gramatičkoj strukturi najvažniji padež.
5. Akuzativ bez prijedloga ima jednu glavnu značenjsku ulogu: predmet radnje.
6. Poredak NAG jasno pokazuje da samo imenice a-sklonidbe (uglavnom ženskoga roda) imaju sva tri oblika različita, dok ostali imaju ukupno dva različita oblika.
7. Poredak NA ističe da većina imenica ima jednak izraz u dva različita padežna oblika (neživo muškoga roda jednine i cijeli srednji rod a-sklonidbe, i-sklonidba i množina a-sklonidbe).
8. Poredak NAG ističe jednak izraz dvaju različitih padeža u jednini imenica muškoga roda a-sklonidbe.
9. Poredak DL jasno pokazuje da su glasovno ta dva padežna oblika uvijek jednaka.
10. Poredak DLI jasno pokazuje da su u množini sva tri padežna oblika uvijek jednaka.

Osim toga, primjena tradicionalnoga redosljeda padeža u poučavanju može izazvati teškoće u naučljivosti, posebno u slučajevima kada učitelji dopuštaju učenicima (katkad preporučuju ili čak zahtijevaju) da govore “prvi padež,

drugi padež, treći itd.”, a takvi redosljedni nazivi više ničemu ne služe kada je u tekstu potrebno odrediti padež (Jelaska, 2006: 29).

1.4. Poredak padeža u udžbenicima

Budući da su udžbenici važan pokazatelj prihvaćenosti neke promjene, a mnogim su učiteljima oni glavni izvor za nastavni rad, istraženo je kako su u njima autori pristupili poučavanju padežima. Riječ je o udžbenicima koje je odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa³ za uporabu u školi u školskoj godini 2009/10. U njima je razvidna različitost (pojednosti u I. prilogu). Udžbenici hrvatskoga jezika za peti, šesti i sedmi razred osnovne škole većinom imaju zastupljen stari poredak obrade padeža. Od ukupno dvanaest odobrenih udžbenika, sedam ih obrađuje sklonidbene riječi prema staromu poretku, a pet prema novomu. Zanimljivo je da je u *Riječima hrvatskim 5* zadržan tradicionalan poredak padeža u sklonidbenoj paradigmi u temi *Skлонidба (deklinacija) imenica*, ali je u daljoj obradi svakoga pojedinoga padeža redosljed drukčiji: N, A, G, D i L, I, V.

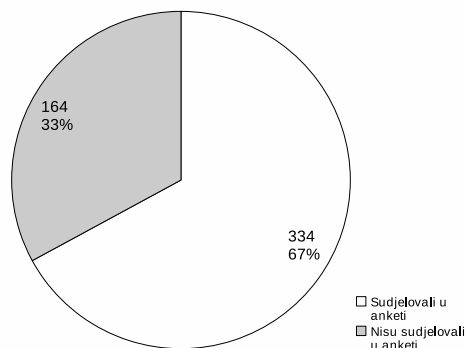
2. Svrha i metodologija istraživanja

Svrha je ovoga rada utvrditi u kojoj su mjeri hrvatski učitelji istočne Hrvatske upoznati s promjenom redosljeda poučavanja padeža, primjenjuju li ga u svojoj nastavnoj praksi te kakva su iskustva u njegovoj provedbi. Kao sredstvo ispitivanja poslužila je anketa s devet pitanja otvorenoga, zatvorenoga i kombiniranoga tipa (II. prilog). Njome se želio ispitati odnos učitelja prema novomu poretku obrade padeža te provedbi u nastavi. Istraživanje je provedeno na županijskim stručnim vijećima učitelja Hrvatskoga jezika u osnovnim školama tijekom školske godine 2007/08.

2.1. Sudionici

Sudionici istraživanja bili su učitelji Hrvatskoga jezika osnovnih škola istočnoga dijela Republike Hrvatske u pet županija: Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj i Virovitičko-podravskoj. U osnovnim je školama navedenih županija zaposleno 498 učitelja Hrvatskoga jezika. Ukupno je sudjelovalo 334, tj. dvije trećine (67%) učitelja Hrvatskoga jezika u osnovnim školama ovih županija, a jedna trećina učitelja (33%) nije sudjelovala u istraživanju (slika 1).

³Podatci su preuzeti s mrežne stranice <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2354>.

Slika 1 — Sudionici u istraživanju iz pet županija

2.2. Učitelji i sudionici po županijama

U tablici 1 prikazan je ukupan broj učitelja Hrvatskoga jezika u osnovnim školama te ukupan broj i postotak ispitanih sudionika po županijama. U istraživanju je bilo najviše sudionika iz Vukovarsko-srijemske županije, čak 80%, a vrlo je sličan udio i Brodsko-posavske županije: 78%. Iz Osječko-baranjske i Virovitičko-podravске županije sudjelovalo je oko dvije trećine učitelja (67% i 64%), dok je u Požeško-slavonskoj županiji sudjelovala točno polovica ispitanih učitelja (50%).

Tablica 1: Učitelji i sudionici istraživanja po županijama

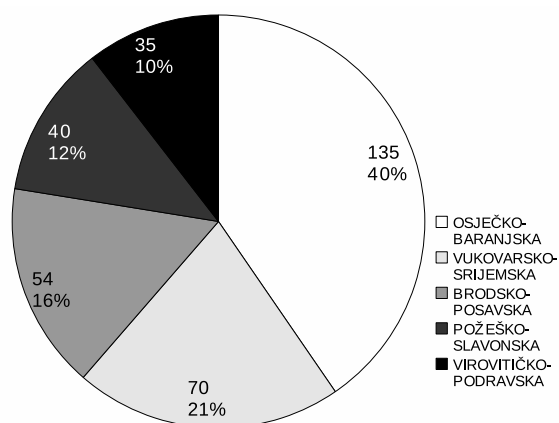
Županija	BROJČANI PODATCI			%	
	broj sudionika	Sudjelovali	Nisu sudjelovali	Sudjelovali	Nisu sudjelovali
OSJEČKO-BARANJSKA	210	135	75	64.29	35.71
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	87	70	17	80.46	19.54
BRODSKO-POSAVSKA	69	54	15	78.26	21.74
POŽEŠKO-SLAVONSKA	80	40	40	50.00	50.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	52	35	17	67.31	32.69
Ukupno	498	334	164	67.07	32.93

Od ukupnoga broja (334) ispitanih učitelja većina ih je bila iz Osječko-baranjske županije (40%). Oko petina bila je iz Vukovarsko-srijemske (21%),

oko šestina iz Brodsko-posavske županije (16%), dok ih je nešto više od desetine bilo iz preostale dvije, Požeško-slavonske (12%) i Virovitičko-podravске (11%). Brojčani i postotni podatci o sudionicima po županijama koji su sudjelovali u istraživanju o novome poretku poučavanja padeža prikazani su u tablici 2 i slici 2.

Tablica 2: Sudionici u istraživanju po županijama

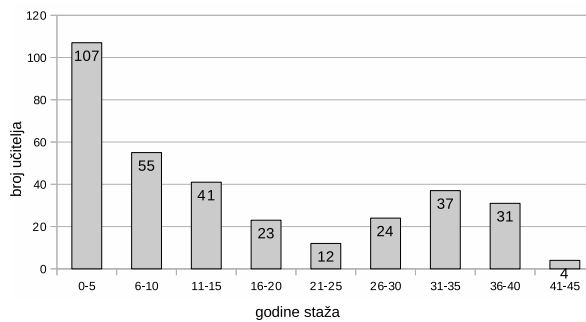
Županija	BROJČANI PODATCI	%
	Broj sudionika	Sudionici
OSJEČKO-BARANJSKA	135	40.42
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	70	20.96
BRODSKO-POSAVSKA	54	16.17
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	11.98
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	10.48
Ukupno	334	100.00

Slika 2 — Sudionici po županijama

2.3. Sudionici prema godinama radnoga staža u nastavi Hrvatskoga jezika

U grafičkome prikazu na slici 3 vidljivo je da je najviše anketiranih učitelja koji rade do pet godina u nastavi, a najmanje onih koji rade u odgojno-obrazovnoj praksi više od 40 godina. Otprilike jedna trećina (32%), tj. 107 učitelja radila je u nastavi do 5 godina, nešto više od trećine (35%), tj. 119 učitelja od 6 do 20, a treća trećina (32%), tj. 108 učitelja od 21 do 45 godina.

Slika 3 — Sudionici prema godinama radnoga staža u nastavi Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi

2.4. Građa

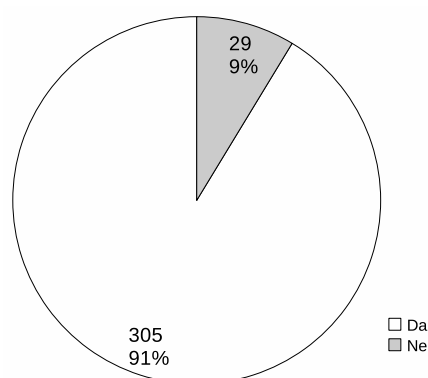
U ovomu će se radu prikazati odnos sudionika prema poučavanju tzv. padežnim pitanjima i prema novomu poretku poučavanja padeža. Obradit će se gotovo svi odgovori iz ankete, njih sedam navedenih u (4). Isključeno je samo 7. pitanje o zamjenicama.

- (4) — Je li vam poznata činjenica da je u novome Nastavnome planu i programu za osnovnu školu predložen nov poredak obrade padeža?
- Služite li se pri sklonidbi proširenim padežnim pitanjima, tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom?
 - Kakav je bio vaš odnos prema promjeni prije provedbe u praksi?
 - Jeste li već obrađivali nastavnu temu Sklonidba imenica uvažavajući predloženi redosljed obrade padeža?
 - Ako ste obrađivali Sklonidbu imenica uvažavajući nov poredak obrade padeža, navedite prednosti i nedostatke takvoga poretka.
 - Primijenjujete li nov poredak poučavanja padeža i pri sklonidbi ostalih vrsta riječi (pridjeva, brojeva) u 5. razredu?
 - Kakav je vaš odnos prema promjenama — nov poredak obrade padeža, proširena padežna pitanja — nakon provedbe u praksi?

Rezultati istraživanja obrađeni su na dva načina, kvantitativno i kvalitativno. Dobiveni podatci navest će se ukupno i po pojedinim županijama brojkama, postotcima i grafikonima te će se međusobno usporediti. Postotci će se u tekstu zaokruživati, a u tablicama i grafikonima bit će prikazani preciznije, s dvije decimale. Kvalitativni će se pristup primijeniti u tumačenju dobivenih rezultata te u oprimjerivanju obrazloženja sudionika u pojedinim odgovorima kao pokazateljima raznolikih razloga koje su učitelji navodili. Točno utvrđivanje tih razloga moglo bi se saznati samo na temelju novoga ciljanoga istraživanja.

3. Obaviještenost o promjeni poretka poučavanja padeža u NIP-u

S promjenom koja se odnosi na poredak poučavanja padeža upoznato je 91% (305) sudionika, ali ipak gotovo desetina (8%) ispitanih učitelja (29) nije čula za predložene promjene, tj. za funkcionalni poredak padeža (slika 4). Napominje se da su navedene novosti u NIP-u bile sadržajima mnogih predavanja i stručnih radionica na županijskim vijećima na kojima su učitelji sudjelovali u istraživanju. Među onima koji nisu čuli ili pročitali NIP nisu samo početnici ili učitelji pri kraju svojega odgojno-obrazovnoga rada, nego i oni koji rade, primjerice, petnaest ili dvadeset godina u nastavi. Ovakav rezultat pokazuje da se planiranje i programiranje još provodi prema udžbenicima, odnosno da se učitelji koriste svojim prijašnjim planovima i programima te prema njima rade ne prihvaćajući NIP kojim su propisani ključni pojmovi i obrazovna postignuća uz preporučeni funkcionalni raspored padeža.

Slika 4 — Obaviještenost o promjeni poretka poučavanja padeža

3.1. Obaviještenost o promjeni poretka poučavanja padeža u NIP-u po županijama

Zastupljenost učitelja u pojedinim županijama i njihova obaviještenost o promjeni navedena je u tablici 3. Moglo bi se govoriti o trima razinama obaviještenosti: (gotovo) potpunoj, visokoj i slabijoj. Gotovo su svi sudionici Osječko-baranjske županije obaviješteni o promjeni (98%). U tri županije obaviješteno je oko 90% sudionika: u Vukovarsko-srijemskoj (90%), Brodsko-posavskoj (89%) i Požeško-slavonskoj (88%). Najslabije su obaviješteni učitelji Virovitičko-podravске županije, uočljivo slabije od drugih (77%).

Tablica 3: Obaviještenost o promjeni poretka poučavanja padeža u NIP-u po županijama

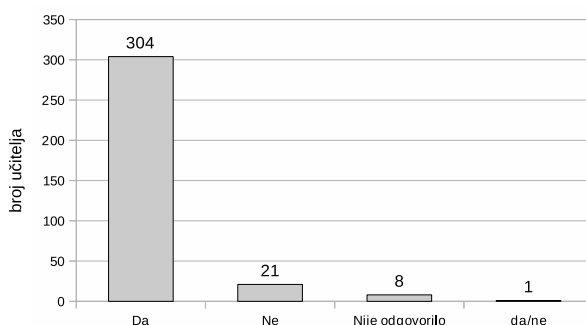
Županija	BROJČANI PODATCI			%	
	Sudionici	Znaju	Ne znaju	Znaju	Ne znaju
OSJEČKO-BARANJSKA	135	132	3	97.78	2.22
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	70	63	7	90.00	10.00
BRODSKO-POSAVSKA	54	48	6	88.89	11.11
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	35	5	87.50	12.50
VIROVITICKO-PODRAVSKA	35	27	8	77.14	22.86
Ukupno	334	305	29	91.32	8.68

4. Poučavanje proširenim padežnim pitanjima ili upitnim riječima

Osim promjene redoslijeda poučavanja padeža, u NIP-u je izrijeком traženo da se padeži poučavaju pomoću tzv. proširenih padežnih pitanja, tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom, npr. *Tko je trčao?*, *Koga (ili što) starac gleda?*, *Koga (ili čega) nema?*, *Komu prilazi?* umjesto samo *Tko ili što?*, *Koga ili čega*, *Komu ili čemu?*, *Koga ili što?* itd.). Proširena padežna pitanja učitelji drže iznimno korisnom i praktičnom pomoći učenicima te sigurnim načinom prepoznavanja i određivanja padeža pa mnogima nije bilo jasno kako ih je moguće drugačije uvoditi. Nedvojbena je njihova ukorijenjenost u učiteljskoj praksi, koja seže čak i do vremena školovanja današnjih učitelja kada su ih u odgojno-obrazovnome poučavanju rabili nji-

hovi učitelji. Ovo istraživanje pokazuje da je većina sudionika poučavala svoje učenike u skladu s navodima iz NIP-a, čak 91%.

Međutim, potvrđuju se već primijećena iskustva da se poučava i drugačije — u istraživanju je 6% sudionika (21 odgovor) izjavilo da ne poučavaju proširenim padežnim pitanjima. Ako se k tomu pribroji 8 neodgovorenih i jedan dvojni odgovor, ukupno je moguće da čak 30 sudionika, gotovo desetina (9%), ne poučava padeže u njihovim rečeničnim ulogama koje učenicima mogu jasno pokazati razlike među oblično istim padežnim oblicima (slika 5).

Slika 5 — Poučavanje proširenim padežnim pitanjima ili upitnim riječima

4.1. Poučavanje proširenim padežnim pitanjima po županijama

Brojčani i postotni dio učitelja u pojedinim županijama koji poučavaju proširenim padežnim pitanjima navedeni su u tablici 4. Najviše se njima služe učitelji Osječko-baranjske (96%), potom učitelji Vukovarsko-srijemske županije (93%) i Virovitičko-podravske županije (91%). Od sudionika Požeško-slavonske županije u poučavanju se proširenim padežnim pitanjima služi 87%, a u Brodsko-posavskoj županiji samo 80%. I bez onih koji nisu odgovorili zabrinjava podatak da se čak 15% učitelja Brodsko-posavske i 13% učitelja Požeško-slavonske županije ne služi proširenim padežnim pitanjima.

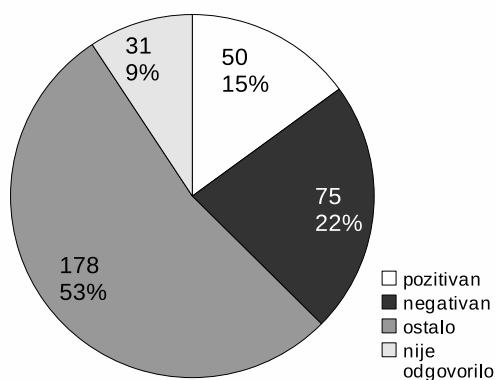
5. Unaprijedni stav prema promjeni

Prije nego što su primijenili nov redoslijed poučavanja padeža u nastavi, odnosno kad su o tomu saznali, učitelji Hrvatskoga jezika imali su različit stav o navedenoj promjeni. Samo je 50 (15%) od ispitanih 334 učitelja imalo pozitivan stav prema predloženim promjenama držeći ih svrhovitima, logičnima i opravdanima. Više ih je, 23% (75 učitelja) imalo negativan stav ne navodeći argumente, osim neusklađenost udžbenika i NIP-a. Najveći je dio učitelja, 48% (175), imao različite, složene stavove koje nisu svrstali

Tablica 4: Poučavanje proširenim padežnim pitanjima po županijama

Županija	BROJČANI PODATCI					%			
	Sudionici	Da	Ne	Da/Ne	Nisu odgovorili	Da	Ne	Da/Ne	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	129	4	1	1	95.56	2.96	0.74	0.74
VUKOVARSKO-SRLJEMSKA	70	65	4	0	1	92.86	5.71	0.00	1.43
BRODSKO-POSAVSKA	54	43	8	0	3	79.63	14.81	0.00	5.56
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	35	5	0	0	87.50	12.50	0.00	0.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	32	0	0	3	91.43	0.00	0.00	8.57
Ukupno	334	304	21	1	8	91.02	6.29	0.30	2.40

kao pozitivne ili negativne, navodili su npr. iznenađenost i zbunjenost. Od toga 15% (50 učitelja) nije odgovorilo na ovo pitanje. Brojčani i postotni podatci prikazani su na slici 6.

Slika 6 — Unaprijedni stav učitelja prema promjeni

Svoje su stavove prije primjene u nastavi sudionici obrazložili na sljedeće načine.

Pozitivni stavovi: “... ostvarena je veća poveznica među padežima, postoji logika za takav slijed i promjena je posve opravdana; praktična i dobrodošla promjena; unosi više reda i poveznosti u redosljed”.

Negativni stavovi: “... bolje je zadržati stari poredak jer je takav i u osta-

lim jezicima, promjena sve komplicira; stare navike ne treba mijenjati; novine se teško prihvaćaju, mnoge su generacije učile stari poredak i bile su zadovoljne pa zašto onda mijenjati; zbog silnih promjena u školstvu ne treba nam još i ova; udžbenik koji sam koristila ne prati ovaj prijedlog; tradicija i uhodane navike; držim se 'ustaljenoga poretka' koji je jedini logičan i jasan; čemu komplicirati već uhodano i automatizirano i to ne baš logičnim i utemeljenim argumentima”.

Različiti stavovi: “... zbuñujuće; iznenadujuće; sumnjičav; začuđujuće; znatiželjan; upitan; neobičan; nemam stav o toj promjeni; ne razumijem zašto je došlo do promjene; nevažna i nepotrebna promjena; riječ je samo o eksperimentalnoj promjeni; nisam razmišljala o tome, ne ulazi mi u uho, nemam stav o tome; smatram to nepotrebnom zbrkom, premda je djeci u V. razredu svejedno dok se ne upetljaju roditelji; ako padežna pitanja ostaju ista, ne bi trebalo unositi inovacije s promjenom reda padeža; učenici su se navikli raditi po starom poretku, a i roditeljima je lakše ako će učenicima pomagati vježbati”.

Kada se promotre obrazloženja sudionika o stavu prema promjeni poretka poučavanja padeža prije nego su ih primijenili u nastavi (ako uopće jesu), uočava se da je tek manji broj razumio promjenu i razloge njezina uvođenja u NIP. Veći je dio učitelja jasno izrazio svoj otpor prema novomu poretku poučavanja padeža posve neargumentirano, iako se u ovome pitanju tražilo upravo obrazloženje zašto prihvaćaju ili ne prihvaćaju promjenu. Najveći broj sudionika nije imao izražen niti pozitivan niti negativan stav o predloženomu poretku padeža prije provedbe u praksi. Vrlo su zanimljivi odgovori sudionika koji navode da *nemaju stav o promjeni* ili im ona *ne ulazi u uho*, što ipak govori o nedovoljnoj zainteresiranosti, ali i neupućenosti učitelja u promjene, npr. *riječ je samo o eksperimentalnoj promjeni*.

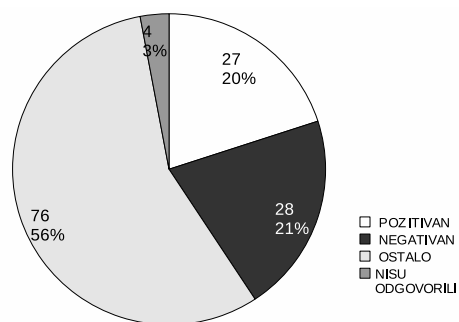
5.1. Unaprijedni stav prema promjeni po županijama

Raspšenost stavova učitelja u pojedinim županijama o novome poretku poučavanja padeža prije provedbe u nastavi navedena je u tablici 5. U trima su županijama najbrojniji odgovorili kategorizirani kao ostalo, u Brodsko-posavskoj 61% (33), u Osječko-baranjskoj 56% (76) i u Vukovarsko-srijemskoj 53% (37). U jednoj najveći broj nije odgovorio: 55% učitelja Požeško-slavonske, a u jednoj je najviše odgovora negativnih: 40% Virovitičko-podravske.

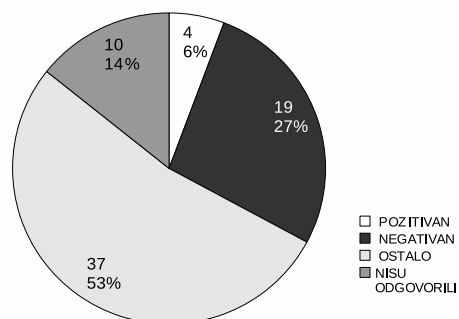
U Brodsko-posavskoj (slika 6d) i Požeško-slavonskoj županiji (slika 6c) prevladavali su pozitivni nad negativnim stavovima. Učitelji u Osječko-baranjskoj županiji imali su podjednak udio pozitivnih i negativnih stavova, oko 20% (slika 6a). U Vukovarsko-srijemskoj (slika 6b), a nadalje u Virovitičko-podravskoj županiji izrazita je prevlast negativnih u odnosu na pozitivne stavove (slika 6e).

Tablica 5: Unaprijedni stav prema promjeni po županijama

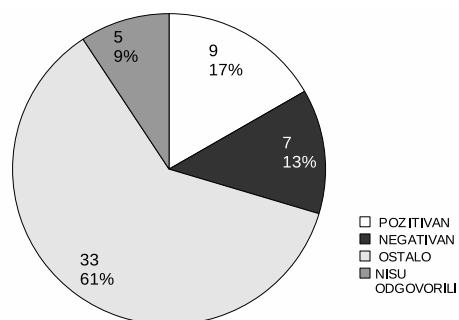
Županija	BROJČANI PODATCI					%			
	Sudionici	pozitivan	Negativan	Ostalo	Nisu odgovorili	Pozitivan	Negativan	Ostalo	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	27	28	76	4	20.00	20.74	56.30	2.96
VUKOVARSO-SRIJEMSKA	70	4	19	37	10	5.71	27.14	52.86%	14.29
BRODSKO-POSAVSKA	54	9	7	33	5	16.67	12.96	61.11	9.26
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	8	7	3	22	20.00	17.50	7.50%	55.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	2	14	10	9	5.71	40.00	28.57	25.71
Ukupno	334	50	75	159	50	14.97	22.46	47.6	14.97

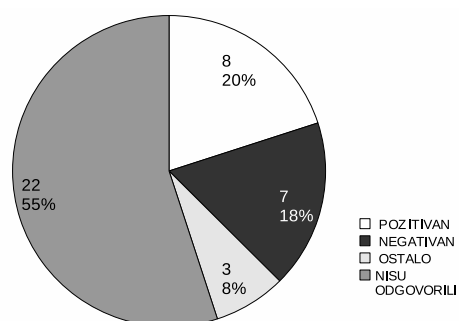
Slika 6a — Unaprijedni stav prema promjeni u Osječko-baranjskoj županiji

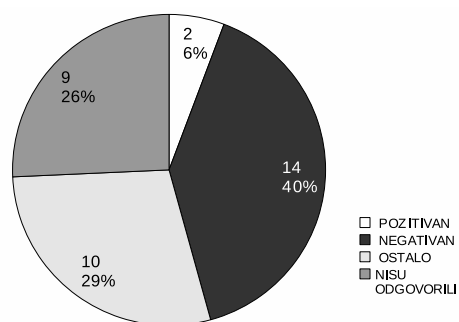
Slika 6b — Unaprijedni stav prema promjeni u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Slika 6c — Unaprijedni stav prema promjeni u Požeško-slavonskoj županiji

Slika 6d — Unaprijedni stav prema promjeni u Brodsko-posavskoj županiji

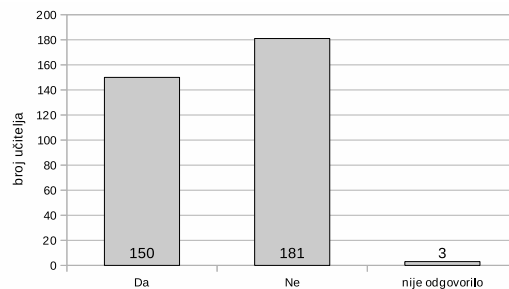

Slika 6e — Unaprijedni stav prema promjeni u Virovitičko-podravskoj županiji

6. Primjena novoga redoslijeda poučavanja padeža u nastavi

Od obaviještenih je učitelja (305) ukupno 45% (150) primijenilo nov redoslijed (slika 7). Nije odgovorilo 1% učitelja. Neodređen i sumnjičav stav uvjetovao je da više od polovice ispitanih učitelja (54%) nije u obradi nastavne teme *Sklonidba imenica* primijenilo funkcionalan raspored padeža. Njihova obrazloženja pokazuju da u svojem radu polaze od udžbenika, a ne od NIP-a. Budući da bi udžbenik trebao pratiti NIP, njihova je neusklađenost

problem, ali to nikako ne bi trebalo biti razlogom odstupanja od predložena poretka padeža jer je on predložen upravo zbog prikladnosti samim učenicima.

Slika 7 — Primjena novoga redosljeda poučavanja padeža u nastavi

Razlozi su navedeni u njihovim obrazloženjima.

Primijenili su nov redosljed poučavanja: “ostvaruje se veća povezanost među padežim; djeca i ne znaju stari poredak; poštujem novi poredak jer je tako u novom Nastavnom planu i program; radim po udžbeniku koji prati nov poredak padeža; takav je poredak bolji, prihvatljiviji i smisleniji; postoji logičnost – značenje padeža; poštujem naputke MZOŠ-a; problem je više u učiteljima, učenici će nov poredak prihvatiti; učenicima je svejedno, ali ja ponekad ostavljam dojam da ne znam padeže po redu i to me ljuti”.

Nisu primijenili nov redosljed poučavanja: “radim po udžbeniku koji ne prati takav poredak; radim po udžbeniku koji ostavlja obje mogućnosti; nemam saznanja o tome pa i ne radim po novome poretku; problemi su s roditeljima učenika koji su s čuđenjem prihvatili nov poredak; gramatike prate stari poredak; želim da učenici barem u nečemu imaju red i da to nije iznimka, a tako je i u tradicionalnoj gramatici; ne treba mijenjati nešto što vrijedi stoljećima”.

U odgovorima učitelja uočavaju se postojeće činjenice, a to je neusklađenost udžbenika i NIP-a. Međutim, već je navedeno da NIP obvezuje sve učitelje koji rade u nastavi, što je jednom dijelu učitelja posve jasno. Također je činjenica da je *problem više u učiteljima*, kojima još treba vremena i spremnosti prevladati ukorijenjenost nečega *što vrijedi stoljećima* te prihvatiti novosti i promjene usklađene i utemeljene na psiholingvističkim spoznajama, a ne u učenicima koji se prvi put susreću s padežnim sustavom u petome razredu, stoga i nemaju saznanja o tome kakav je on u hrvatskim slovnica.

6.1. Primjena novoga redoslijeda poučavanja padeža u nastavi po županijama

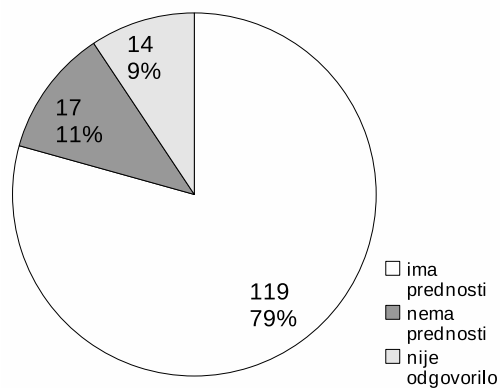
Kada se pogleda primjena novoga redoslijeda poučavanja padeža po županijama (tablica 6), vidi se da je najotvorenija novostima bila Osječko-baranjska županija u kojoj su tri petine učitelja promijenile način poučavanja (61%). Najmanje su se na promjenu osvrnale Požeško-slavonska županija i Virovitičko-podravska županija, u prvoj je to činila tek petina učitelja (20%), u drugoj četvrtina (25%). U Vukovarsko-srijemskoj županiji gotovo su dvije petine učitelja imalo iskustvo s novim redoslijedom poučavanja padeža (37%). U tablici 6 razvidno je da u četiri županije (Požeško-slavonskoj, Virovitičko-podravskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Brodsko-posavskoj) veći broj učitelja nije primijenio funkcionalni raspored padeža u poučavanju u odnosu na one koji su ga primijenili.

Tablica 6: Primjena novoga redoslijeda poučavanja padeža u nastavi po županijama

Županija	BROJČANI PODATCI				%		
	Sudionici	Primijenili	Nisu primijenili	Nisu odgovorili	Primijenili	Nisu primijenili	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	83	52	0	61.48	38.52	0.00
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	70	26	42	2	37.14	60.00	2.86
BRODSKO-POSAVSKA	54	24	30	0	44.44	55.56	0.00
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	8	32	0	20.00	80.00	0.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	9	25	1	25.71	71.43	2.86
Ukupno	334	150	181	3	44.91	54.19	0.90

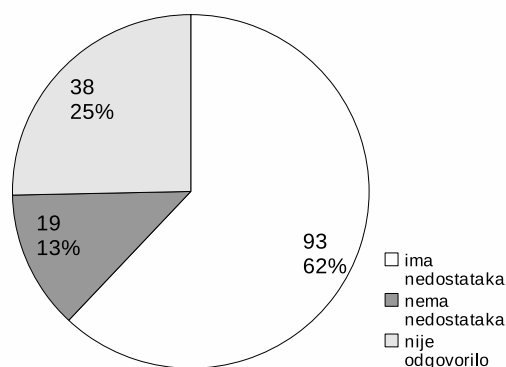
7. Prednosti i nedostaci primjene novoga poretka poučavanja padeža

Od sudionika (150) koji su naveli da su primijenili nov redoslijed poučavanja padeža, većina je (79%) navela da takav poredak ima prednosti. Prepoznali su opravdanost novoga poretka i korisnost za učenike te njihovo razumijevanje sklonidbe, poglavito prepoznavanje i primjenu. U podjednakomu su omjeru oni koji drže da nema prednosti (11%) i oni koji nisu odgovorili na ovo pitanje (9%), što može značiti da ih još nisu uočili. Na slici 8a razvidna je razlika između onih koji drže da ima prednosti i onih koji drže da ih nema.

Slika 8a — Prednosti primjene novoga poretka poučavanja padeža

Četvrtina učitelja nije navela nedostatke (25%), a nekolicina (baš kao i u prednostima), drži da ih nema, što je razvidno na slici 8b. Učitelji su i ovdje navodili neusklađenost udžbenika i NIP-a kao glavni problem. Više je puta kao uzrok navedeno negodovanje i neodobravanje roditelja te ukorištenost tradicije, ali je 20% manje učitelja koji drže da nov poredak poučavanja padeža ima nedostataka u odnosu na one koji tvrde da takav poredak ima prednosti.

Slika 8b — Nedostatci novoga poretka poučavanja padeža

Prednosti su novoga poretka učitelji jasno i argumentirano obrazložili: “... moguće je obrađivati više padeža istovremeno, uočavati poveznice, ali i razlike; djeca su jednostavnije uočila nastavke za im. koje znače živo u im. mš. r., te predmet radnje, prepoznala su N kao S radnje; logičnije je i učenicima lakše shvatiti smisao sklonidbe; dativ i lokativ smo i prije zajedno obrađivali; mogu se udružiti obrada D i L, G i A, N i A te uočiti razlike, kao i sama

značenja padeža; bolje uočavanje značenja dativa i lokativa te prijedloga koji dolaze uz te padeže; razvijanje sposobnosti log. razmišljanja, komparacije i povezivanja; usvajanje sadržaja o padežima teče brže, dinamičnije; smisleno su povezani padeži i njihova padežna pitanja, više vremena ostaje za usustavljanje gradiva”.

Navedena obrazloženja o novomu poretku poučavanja padeža pokazuju da su učitelji prepoznali prednosti i razloge njegove primjene. “Jedan je od razloga takvomu redosljedu vizualna potpora uočavanja oblika i pamćenju. Naime, navedenim se redosljedom ističe istovjetnost pojedinih padežnih oblika: N i A (mn. žena, jd. noć, selo, polje, grad, auto), A i G (jd. sin, Hrvoje) ili N A G (mn. noć, selo, polje) mnogih tipova za razliku od N G koji je u gotovo svih imenica različit. K tomu D L u jednini te D L I u množini uvijek imaju isti oblik pa je to istaknuto kada su nanizani jedan iza ili ispod drugoga.” (Jelaska 2005: 334).

U obrazloženjima su navedena i mišljenja učitelja o nedostacima novoga poretka poučavanja padeža: “... ne znaju (neki učenici) pravilan poredak padeža; učenici uvijek jedan padež izostave; nezgodno je tijekom 1. nast. sata obrađivati dva padeža; naviknuta sam iz vremena svojeg školovanja na ‘stari’ poredak padeža te mi je novi pomalo ispreturan i nema ‘melodičnost’ stare sklonidbe od N do I; novi redosljed je u suprotnosti sa starim znanjima; roditelji pri vježbanju s djecom vrše korekciju nastavnika; djeca teže usvajaju padežna pitanja i primjenu u određivanju; ne sviđa mi se preskakanje pojedinih padeža, može doći do zbrke; čini mi se da lakše pamte poredak po starom; djeca ponekad gledaju i u gramatiku /kod kuće/ gdje su padeži po starom; trebalo bi u stranim jezicima biti isto; učenici, kojima roditelji pomažu u učenju, nađu se u dilemi, jer ih roditelji uče onako kako su učili njih, a nastavnik i udžbenik govore drugačije; nespretno je V na kraju, bolje se snalaze u deklinaciji po starom; neusklađenost udžbeničkih priručnika i slovnčkih priručnika; teže snalaženje u srednjoškolskom programu”.

U navedenim se obrazloženjima ponovno uočava nedovoljna upućenost učitelja u novosti koje je donio Hnos. Naime, za razliku od tradicionalnoga pogleda obrade nastavnih sadržaja u kojemu je jedna nastavna tema označivala jedan nastavni sat, u suvremenu je pristupu poučavanju učiteljima dana sloboda u planiranju nastavnih sati za pojedine teme. To je načelo u skladu s psiholingvističkim spoznajama o ovladavanju jezikom. Jezik se tijekom školovanja u osnovnoj školi istovremeno i usvaja (spontano, bez vidljiva napora, u skladu s jezičnim razvojem) i uči (svjesno, oblikovano, s uložnim vidljivim naporom, pod utjecajem poučavanja). “Za hrvatski jezik neizmjereno je važna ta mogućnost da učitelj prema potrebama konkretnih učenika odredi najprikladniji broj sati nužnih za obradu pojedine teme i način kako će ju obraditi da bi njome upravo ti učenici ovladali” (Jelaska 2008: 42–43).

Također nije jasno zašto učitelji drže nespretnim poredak u kojemu je vokativ na kraju, izdvojen, kada i za to postoje utemeljeni razlozi. Naime, i vokativ je nazavisan padež kao i nominativ, a oblikom je često jednak nominativu, u množini uvijek. Njegov smještaj na kraju paradigme označava i njegov položaj među padežima, a na taj način “i vizualno uokviruje paradigmu” (Jelaska 2005: 334).

Uslijed manjega broja učitelja koji su uopće primijenili nov poredak u poučavanju padeža (44,91%), veći broj odgovora koji navede prednost od nedostataka (78,67% : 62%) za razliku od obratnoga odnosa u unaprijednome stavu (14,97% : 22,46%) pokazuje važan pomak nakon iskustva s novim redoslijedom.

Tablica 7: Odgovori o promjeni stava sudionika s iskustvom poučavanja i bez njega

	Sudionici	Odgovarali	Ima prednosti	Nema prednosti	Nije navelo prednosti	Ima nedostataka	Nema nedostataka	Nije navelo nedostatke
S iskustvom primjene	150	150	119	17	14	93	19	38
Bez iskustva	184	34	19	1	178	22	6	146
Ukupno	334	184	138	18	184	115	25	184

7.1. Odgovori sudionika koji nisu primijenili novi redoslijed poučavanja padeža

Zanimljivo je iz odgovora u istraživanju uočiti nešto o sudionicima. Naime, kako su ovo i sljedeća pitanja tražila odgovore o stavovima sudionika na temelju iskustva nakon provedenoga poučavanja, na njih je trebalo odgovarati samo 135 sudionika koji su po vlastitim izjavama to doista i proveli i tako stekli nužno iskustvo. Pri tome se nije provjeravalo kako su oni primijenili nov raspored, jesu li to učinili promišljeno, uvjereno ili oprezno, ili pak površno, preko volje itd., je li taj pristup doista bio u skladu sa svim preporukama o postupnosti, prototipnosti itd. Dovoljno je bilo da su izjavili kako su nov redoslijed poučavanja primijenili u nastavi. Pa ipak su na to i sljedeća pitanja odgovarali i sudionici istraživanja koji nisu imali preduvjete da uopće odgovaraju na ta pitanja. Takvih je učitelja bilo 34, odnosno desetina (10,18%) od ukupnih sudionika, ali čak više od petine (22,66%) sudionika koji su smjeli odgovarati (tablica 7). Taj je podatak koristan pokazatelj kako učitelji znaju imati stavove koji se temelje na predrasudama, a da toga nisu svjesni.

7.2. Prednosti primjene novoga poretka poučavanja padeža po županijama

Kada se pogledaju brožčani i postotni omjeri o prednostima novoga poretka poučavanja padeža u tablici 8, uočava se da je u svim županijama više od 73% učitelja koji misle da takav poredak ima prednosti. U Požeško-slavonskoj županiji tako misle svi koji su ga primijenili, kao i u Virovitičko-podravskoj svi koji su odgovorili na ovo pitanje (78%). U Osječko-baranjskoj županiji više od tri četvrtine učitelja koji su ga primijenili drži da funkcionalan raspored padeža u poučavanju ima prednosti (77%), a u Brodsko-posavskoj županiji više od četiri petine (83%). Najmanje je učitelja Vukovarsko-srijemske županije koji misle da nov poredak padeža ima prednosti (73%), ali i najviše onih koji su se izjasnili da nov redoslijed poučavanja padeža nema prednosti (19%).

Tablica 8: Prednosti primjene novoga poretka poučavanja padeža po županijama

Županija	Sudionici	Primijenili	BROJČANI PODATCI			%		
			Ima prednosti	Nema prednosti	Nisu odgovorili	Ima prednosti	Nema prednosti	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	83	64	11	8	77.11	13.25	9.64
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	70	26	19	5	2	73.08	19.23	7.69
BRODSKO-POSAVSKA	54	24	20	2	2	83.33	8.33	8.33
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	8	8	0	0	100.00	0.00	0.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	9	7	0	2	77.78	0.00	22.22
Ukupno	334	150	118	18	14	78.67	12.00	9.33

7.3. Nedostatci primjene novoga poretka poučavanja padeža po županijama

Nedostatke primjene novoga poretka poučavanja padeža vidi 54% učitelja Osječko-baranjske i Brodsko-posavske županije te 50% učitelja Požeško-slavonske županije (no njih 25% smatra da nema nedostataka u takvom poretku). Zanimljiva je činjenica da svi učitelji Virovitičko-podravске županije koji su odgovorili na ovo pitanje (90%) drže da nov poredak poučavanja padeža ima nedostataka, baš kao što su se svi u ovoj županiji, koji su odgovorili na ovo pitanje, izjasnili da ima prednosti — ni jedan učitelj ove županije nije naveo da ne postoje nedostatci, baš kao što nije naveo da ne postoje prednosti. U Vukovarsko-srijemskoj županiji potpuno je jednak broj učitelja koji u novome poretku poučavanja padeža vidi i prednosti i nedostatke (19).

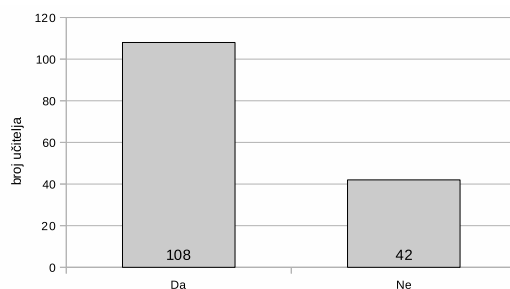
Velik je udio učitelja koji uopće nije odgovorio na pitanje o nedostacima novoga poretka poučavanja padeža, veći od udjela onih koji nisu odgovorili o prednostima (od 0 do 10% u četiri županije, ali 22% u Virovitičko-podravskoj). Njih je bilo čak 37% u Brodsko-posavskoj županiji, 28% u Osječko-baranjskoj, 25% u Požeško-slavonskoj, 12% u Vukovarsko-srijemskoj i samo 11% u Virovitičko-podravskoj (dvostruko manje nego o prednostima u toj županiji). O tomu govore brojčani i postotni podatci u tablici 9.

Tablica 9: Nedostatci primjene novoga poretka poučavanja padeža po županijama

ŽUPANIJA	Sudionici	Primijenili	BROJČANI PODATCI			%		
			Ima nedostataka	Nema nedostataka	Nisu odgovorili	Ima nedostataka	Nema nedostataka	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	83	49	11	23	54.09	13.25	27.71
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	70	26	19	4	3	73.08	15.38	11.54
BRODSKO-POSAVSKA	54	24	13	2	9	54.17	8.33	37.50
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	8	4	2	2	50.00	25.00	25.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	9	8	0	1	88.89	0.00	11.11
Ukupno	334	150	93	19	38	62.00	12.67	25.33

8. Primjena funkcionalnoga poretka padeža u ostalih vrsta riječi

U ostalim sklonidbenim riječima u petome razredu, pridjevima i brojevima, znatno je manji broj učitelja koji je u poučavanju primijenio funkcionalni raspored padeža u odnosu na poučavanje sklonidbe imenica. Dakle, pri obradi je ostalih vrsta riječi u petome razredu razvidna nedosljednost, iako su mnogi učitelji navodili dosljednost kao temeljni razlog zbog kojega primjenjuju ovaj poredak i pri obradi ostalih vrsta riječi. Naime, očekivalo bi se da jednak broj učitelja primjenjuje ovaj poredak i pri obradi nastavne teme *Sklonidba imenica* i pri obradi ostalih vrsta riječi, tj. nastavnih tema — *Pridjevi* i *Brojevi* budući da je riječ o obveznim jezičnim nastavnim temama. Nelogično je i nerazumljivo zašto je taj broj različit, tj. zašto 150 učitelja obrađuje *Sklonidbu imenica* prema navedenom poretku, a samo 108 učitelja i ostale vrste riječi u petome razredu. To bi se moglo objasniti tako da se nakon obrade *Sklonidbe imenica* 42 učitelja vratilo na stari poredak, iako je moguće da ih nisu obrađivali. Ukupan se omjer vidi na slici 9.

Slika 9 — Primjena funkcionalnoga poretka padeža u ostalih vrsta riječi

Odgovarajući na pitanje jesu li primijenili nov poredak obrade padeža u ostalih vrsta riječi, učitelji su obrazložili svoje odgovore.

Zašto SU PRIMIJENILI nov redosljed poučavanja padeža u ostalih vrsta riječi: *“... učenici su s lakoćom prihvatili učenje padeža tim redosljedom pa mi je bilo logično to primijeniti i u sklonidbi pridjeva i brojeva; djeci je lakše; ne želim kod učenika izazvati zbunjenost, držim se udžbenika po kojima radim; ako su mjerodavne institucije odlučile o promjeni, moja dužnost je da se toga pridržavam, bez obzira na moje osobno mišljenje i stav”.*

Zašto NISU PRIMIJENILI nov redosljed poučavanja padeža u ostalih vrsta riječi: *“... nije mi logičan nov poredak padeža, još mi nije ‘sjeo’; ne želim komplicirati sebi jer bi moglo doći do moje, a i obostrane nesigurnosti; dodatna komplikacija jer dobro funkcionira stari poredak; u udžbeniku su pridjevi i brojevi sklonjeni na ‘stari’ način, a prilikom obrade služimo se udžbenikom; zbog dosljednosti i neusklađenosti u udžbenicima kojima se služim; učenici su jako dobro usvojili prepoznavanje padeža u tekstu i po starom poretku, a upoznati su da postoji i novi poredak padeža, ali su se izjasnili da je njima svejedno; nisam se toliko usredotočila na sklonidbu tih vrsta riječi; nemam zapravo valjani i argumentirani razlog; navikla sam na stari poredak padeža; nije vrijedno truda; ako učenik nauči redosljed kakav je samo u nekim udžbenicima, neće ga takvog naći u gramatikama i bit će zbunjen; zato što još nije službeno prihvaćeno, tj. ministarstvo samo ne zna što će i kako će”.*

Kada je riječ o novome poretku poučavanja padeža u NIP-u, navedenih deset razloga u (3) za uvođenje takva poretka dovoljno govori o njegovoj svrhovitosti i funkcionalnosti, što znači da je prikladniji od tradicionalnoga u poučavanju i učenju, iako to ne znači da je tradicionalni redosljed loš i da bi ga trebalo mijenjati u gramatikama “za one koji se bave kroatistikom i drugim filološkim znanostima” (Jelaska 2006: 29). Prema tomu, postojeći poredak padeža u slovnica ne bi trebao biti prijedporom u odlučivanju koji poredak izabrati u poučavanju učenika u osnovnoj školi.

Neusklađenost NIP-a i udžbenika, pa i nedosljednost unutar samoga udžbenika, učitelji vide kao problem, ali nepodudarnosti ne bi smjele biti

preprekom nepoštivanja propisanoga plana i programa ili nedosljednosti u njegovome poštivanju, što znači da se u sklonidbenoj paradigmi jedne vrste riječi primjenjuje funkcionalan raspored padeža, a u drugoj ne. Dakle, iako ova promjena nije dosljedno zastupljena u udžbenicima hrvatskoga jezika za osnovnu školu, svojim stvaralačkim pregnućima učitelj može uskladiti poredak padeža u propisanoj nastavnoj temi s udžbeničkom jedinicom. Činjenica da hrvatske slovnice navode tradicionalan poredak padeža također ne treba biti preprekom niti razlogom neprihvatanja funkcionalnoga rasporeda padeža jer "... poglavlja o padežima u današnjim hrvatskim gramatikama nisu psiholingvistički u svemu najprikladnija da učenika uvedu u sklonidbu i padežne oblike" (Češi, Jelaska 2007: 106).

8.1. Primjena funkcionalnoga poretka padeža u ostalih vrsta riječi po županijama

Najviše je učitelja Osječko-baranjske županije primijenilo nov poredak i u ostalih vrsta riječi, gotovo polovina, a najmanje učitelja Virovitičko-podravske županije, svega desetina, gotovo kao i u Požeško-slavonskoj županiji. Nešto više od trećine učitelja Brodsko-posavske županije imalo je iskustvo s novim poredkom padeža u poučavanju pridjeva i brojeva. Iz Vukovarsko-srijemske županije 20%. Kada se pogledaju brojevi i postotni omjeri učitelja koji nisu primijenili nov poredak poučavanja padeža pri obradi pridjeva i brojeva (tablica 9), uočava se da je čak u četirima županijama (Vukovarsko-srijemskoj, Brodsko-posavskoj, Požeško-slavonskoj i Virovitičko-podravskoj) taj postotak znatno veći u odnosu na one koji su primijenili nov poredak. U tablici 10 navedeni su brojevi i postotni omjeri poučavanja ostalih vrsta riječi po županijama.

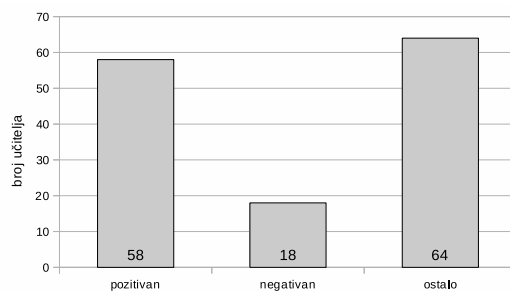
Tablica 10: Primjena funkcionalnoga poretka u poučavanju ostalih vrsta riječi po županijama

ŽUPANIJA	Sudionici	BROJČANI PODATCI			%		
		Primijenili	Nisu primijenili	Nisu odgovorili	Primijenili	Nisu primijenili	Nisu odgovorili
OSJEČKO-BARANJSKA	135	66	62	7	48.89	45.93	5.19
VUKOVARSKO-SRLJEMSKA	70	14	53	3	20.00	75.71	4.29
BRODSKO-POSAVSKA	54	19	29	6	35.19	53.70	11.11
POŽEŠKO-SLAVONSKA	40	5	33	2	12.50	82.50	5.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	35	4	26	5	11.43	74.29	14.29
Ukupno	334	108	203	23	32.34	60.78	6.89

Kada se usporede podatci o primjeni funkcionalnoga poretka obrade padeža u sklonidbi imenica s podatcima o primjeni navedenoga poretka u ostalih vrsta riječi, uočava se da je najveća razlika u Vukovarsko-srijemskoj županiji gdje je 17% više učitelja poučavalo sklonidbu imenica novim poretkom padeža nego ostale vrste riječi, a najmanja je razlika u Požeško-slavonskoj županiji gdje je 7% manje učitelja poučavalo ostale sklonidbene riječi u V. razredu u odnosu na imenice. I u ostalim je županijama također znatno više učitelja koji su nov poredak padeža primijenili u poučavanju imenica nego u ostalih vrsta riječi. U Osječko-baranjskoj županiji to je 12% više, a u Virovitičko-podravskoj 14% više. Navedena je razlika u Brodsko-posavskoj županiji uočljiva kod desetine učitelja gdje ih 10% nakon sklonidbe imenica ne primjenjuje funkcionalan raspored padeža u ostalih vrsta riječi.

9. Ukupan odnos nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja

Na pitanje kakav je odnos učitelja prema predloženim promjenama — nov poredak obrade padeža, proširena padežna pitanja — nakon provedbe u praksi, od njih 150 koji su imali osobnoga iskustva u poučavanju odgovorilo je 140. Dakle, samo se 7% sudionika nije izjasnilo. Oni koji jesu (njih 93%) najvećim su dijelom komentirali promjenu ne iskazujući jasno svoj stav, čak ima učitelja koji su precizno napisali da nemaju svoj stav o navedenoj promjeni. Više od 45% učitelja ima neodređen stav, a u odnosu na njih nešto manje pozitivan — 41%. Na slici 10 razvidan je omjer pozitivnoga, negativnoga i ostaloga stava učitelja o promijenjenomu redosljedu poučavanja padeža nakon primjene u praksi.

Slika 10 — Odnos nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja

Negativan stav ima manji broj učitelja, nešto više od desetine. Svoje su stavove o primijenjenomu poretku poučavanja padeža nakon provedbe u praksi učitelji obrazložili.

POZITIVAN ODNOS nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja: "... jer učenici imaju jasnije podatke o padežima i uz pomoć

proširenih padežnih pitanja postaju sigurniji u svoje znanje; novim poretkom padeži se pojavljuju kako se nalaze po učestalosti pojavljivanja, to nije loše, samo treba vremena da se priviknemo na to; spoznala sam da sam bila u krivu svojim početnim stavom prema toj promjeni i drago mi je što sam se razuvjerila”.

NEGATIVAN ODNOS nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja: *“poredak mi se osobno ne čini dobar; ne smatram ga ispravnim, doima se ispreturano; učiteljima je otežan rad zbog automatizma na koji su navikli; ne sviđa mi se, nije praktičan; glupost, nisam za ovu promjenu”.*

RAZLIČIT ODNOS nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja: *“promjene su nepotrebne; nemam stav o tome; poredak je vrlo čudan; puno će vremena proći dok se naviknemo; prihvatit ću promjene ako budu propisane; sigurna sam da će ponovno biti vraćeno na staro; nisu mi jasni razlozi uvođenja promjene poretka padeža; očekivala sam probleme, ali su učenici s lakoćom prihvatili ovaj poredak; potrebno je dodatno uputiti izdavače i prilagoditi radne materijale; nov poredak padeža smatram nepotrebnim mada još nisam to ni radila pa možda i promijenim mišljenje; još ne znam, meni se čini kao nepotrebna zbrka, a petašima je svejedno; proširena padežna pitanja — da, nov poredak padeža — ne”.*

Dakle, u odgovorima se uočava nerazumijevanje razloga promjene, vlastiti otpor zbog dugogodišnje navike te nezainteresiranost i nemotiviranost za prihvaćanje nečega što zapravo ne zahtijeva napor, nego jednostavnu prilagodbu logičnoj promjeni. Učitelji su još nedovoljno obaviješteni ne samo o novome poretku obrade padeža, nego i o razlozima uvođenja ove promjene. Stoga su stručna usavršavanja, individualna i skupna, i te kako važna i korisna za obogaćivanje novim spoznajama, zatim razmjenjivanje mišljenja, stavova, iskustva s drugima. Kada se uspoređi pozitivan i negativan stav prema ovoj promjeni, ohrabruje postotak učitelja koji u ovoj promjeni vide napredak i djelotvorniji rad.

9.1. Odnos nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja po županijama

Kategorizirajući odgovore učitelja na pitanje kakav imaju odnos prema promijenjenomu redosljedu poučavanja padeža nakon provedbe u praksi, u dvjema je županijama više od polovice odgovora svrstano u kategoriju ostalih, Brodsko-posavskoj (57%) i Virovitičko-podravskoj (55%). Nešto manje od polovice ostalih odgovora imaju Osječko-baranjska (45%) i Vukovarsko-srijemska županija (40%). Pozitivna iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja padeža najviše ističu učitelji Požeško-slavonske županije (62%), a najmanje učitelji Virovitičko-podravске županije (11%). Trećina učitelja Brodsko-posavske županije ima pozitivan stav prema promjeni na-

kon primjene u praksi (33%), a gotovo polovica učitelja Osječko-baranjske (45%). Dvije petine učitelja Vukovarsko-srijemske županije ima pozitivan stav prema promjenama (40%). Negativan je odnos prema promjeni poretka padeža najviše zastupljen među učiteljima Virovitičko-podravске županije, čak trećina, a najmanje među učiteljima Brodsko-posavske županije, manje od desetine. Među učiteljima Osječko-baranjske županije desetina je onih s negativnim stavom, a nešto više u odnosu na njih, negativan stav imaju učitelji Požeško-slavonske županije (12%). U Vukovarsko-srijemskoj županiji gotovo petina učitelja ima negativan stav prema funkcionalnom rasporedu padeža nakon provedbe u praksi (18%). U tablici 11 prikazani su brojevi i postotni omjeri o onima koji su odgovorili na ovo pitanje te podatci o pozitivnim, negativnim i ostalim stavovima.

Tablica 11: Odnos nakon iskustva s promijenjenim redosljedom poučavanja po županijama

ŽUPANIJA	Sudionici	BROJČANI PODATCI				%			
		Odgovorili	Pozitivan	Negativan	Ostalo	Odgovorili	Pozitivan	Negativan	Ostalo
OSJEČKO-BARANJSKA	83	80	36	8	36	96.39	45.00	10.00	45.00
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	26	22	9	4	9	84.62	40.91	18.18	40.91
BRODSKO-POSAVSKA	24	21	7	2	12	87.50	33.33	9.52	57.14
POŽEŠKO-SLAVONSKA	8	8	5	1	2	100.00	62.50	12.50	25.00
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	9	9	1	3	5	100.00	11.11	33.33	55.56
Ukupno	150	140	58	18	64	93.33	41.43	12.86	45.71

10. Usporedba po županijama

Prema raspodjeli odgovora sudionika po županijama, one su uspoređene prema sljedećim kriterijima u (5).

- (5) — *obaviještenost* (upoznatost s promjenom),
 — *zaintesiranost* za sudjelovanje (broj odgovora za razliku od neodgovaranja),
 — *povjerenje* u prihvatljivost promjene (stav prije primjene),
 — *voljnost* na prihvaćanje primjene (izjava da su proveli promjenu),
 — *dosljednost* provođenja (provođenje i u ostalim vrstama riječi),
 — *promjena* stava nakon iskustva s promjenom (pozitivan ili nema negativnoga)

Može se reći da su ispitani učitelji **Osječko-baranjske županije** najobaviješteniji o promjeni novoga poretka poučavanja padeža i među najzainteresiranijima kada je u pitanju odgovaranje na pitanja u anketi. Također su

i najotvoreniji prema promjenama jer su iskazali najveće povjerenje prema njima prije provedbe u praksi. Najveći je broj učitelja ove županije primijenio nov poredak poučavanja padeža u sklonidbi imenica, ali i bio dosljedan u poučavanju ostalih vrsta riječi. Nakon iskustva s primjenom u praksi, izrazito je veći broj sudionika koji ima pozitivan stav u odnosu na one koji imaju negativan stav prema promjeni.

Brodsko-posavska županija ubraja se među obavještenije županije o promjeni poretka poučavanja padeža u kojoj postoji izražena voljnost u samoj njezinoj provedbi i umjerenost kada je u pitanju povjerenje prema njoj. Također se može reći da su sudionici ove županije uglavnom dosljedni kada je u pitanju poučavanje ostalih vrsta riječi u V. razredu novim poretkom padeža. Nakon primjene funkcionalnoga rasporeda padeža, izrazit je pozitivan stav u odnosu na negativan. Kod sudionika se ove županije uočava pretežita zainteresiranost za odgovaranje na pitanja.

Sudionici **Vukovarsko-srijemske županije** svrstavaju se također među najobavještenije o novome poretku poučavanja padeža, ali i među one koji su s najmanjim povjerenjem prihvatili promjenu (kao i učitelji Virovitičko-podravске županije). Učitelji Vukovarsko-srijemske županije uglavnom primjenjuju nov poredak padeža u sklonidbi imenica i dosljedni su u primjeni takvoga poretka u ostalih vrsta riječi. Nakon iskustva u praksi s novim poretkom poučavanja padeža, dvostruko je više onih koji su svoj stav iskazali pozitivnim, u odnosu na one koji imaju negativan stav. U zainteresiranosti za odgovaranje na pitanja u anketi uočava se različitost, tako da su u pojedinim pitanjima bili izrazito zainteresirani (*primjena funkcionalnoga poretka poučavanja padeža u ostalih vrsta riječi*), a u pojedinima prilično nezainteresirani (primjerice, u iskazivanju odnosa prema promjeni nakon iskustva u praksi).

Sudionici se **Požeško-slavonske županije** svrstavaju među manje obavještene kada je riječ o funkcionalnome rasporedu padeža u NIP-u i među one koji su s najvećim povjerenjem pristupili promjeni, baš kao i sudionici Osječko-baranjske županije. Uočena je izrazita nezainteresiranost u iskazivanju povjerenja prema promjeni. Učitelji Požeško-slavonske županije najmanje su bili raspoloženi primijeniti promjenu u praksi i u poučavanju sklonidbe imenica i ostalih vrsta riječi. Vrlo je zanimljiva činjenica da su se sudionici ove županije u najvećem broju pozitivno izjasnili o promjeni nakon iskustva u nastavi. I u ovoj je županiji različita zainteresiranost za odgovaranje na pitanja.

Kada je riječ o novome poretku poučavanja padeža, najneobavješteniji su sudionici **Virovitičko-podravске županije**, stoga i nisu pokazali voljnost za njegovu primjenu u sklonidbi imenica. Slijedno tomu, razvidna je i nedosljednost u primjeni novoga poretka padeža u poučavanju ostalih vrsta riječi. Sudionici su ove županije pokazali najmanje povjerenja prema

promjeni prije provedbe u praksi i najviše negativnoga unaprijednoga stava. Također su u najmanjem broju oni koji su nakon iskustva imali pozitivan stav prema promjeni i u najvećem broju oni koji su imali negativan stav. Učitelji Virovitičko-podravske županije pokazali su izrazitu nezainteresiranost jer najviše sudionika upravo ove županije nije odgovorilo na mnoga pitanja u anketi.

11. Zaključak

U stavovima i iskustvima prema novostima u poučavanju padežima učitelji Hrvatskoga jezika različito su odgovarali. To je očekivano za veliku promjenu o kojoj je riječ, no istraživanje pokazuje i neobičnu pojavu da je razlika u odgovorima sudionika u istraživanju povezana i sa županijom u kojoj rade, iako su sve imale priliku upoznati se s novostima na mnogobrojnim predavanjima i seminarima.

Učitelji koji su počeli primjenjivati nov poredak poučavanja padeža — N, A, G, D, L, I, V — u svojoj nastavnoj praksi i razvili pozitivan odnos prema njemu, razumiju da je riječ o poretku koji učenicima omogućuje brže, lakše i jednostavnije razumijevanje padeža, padežnih obilježja, značenja i nastavaka te ulogu u sintaktičnome ustroju. Ostaje vjerovati da će oni učitelji koji (još) nisu primijenili navedeni poredak padeža u poučavanju sklonidbe, ili razmišljaju, čekaju i dvoje koji poredak primjenjivati u sklonidbenoj paradigmi te nisu razvili pozitivan ili bilo kakav stav o tome, uvesti promjenu u svoju nastavnu praksu i uvjeriti se u njezinu opravdanost i svrhovitost.

12. Literatura

- Barić, E. i dr. (2005) *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Bežen, A. 1989. Znanstveni sustav metodike književnog odgoja i obrazovanja, *Školske novine*.
- Bognar, L., Matijević, M. (2002) *Didaktika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Češi, M., Jelaska, Z. (2007) Poučavanje gramatike i oblikovanje nastavnoga sata: primjer obrade sklonidbe padeža, u Češi, M. i Barbaroša-Šikić, M. (ur.) *Komunikacija u nastavi hrvatskoga jezika: Suvremeni pristupi poučavanju u osnovnim i srednjim školama*, Jastrebarsko: Slap i Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 100-118.
- Jelaska, Z. (2005) Padežni sustav hrvatskoga, u Jelaska, Z. i suradnici, *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Jelaska, Z. i Cvikić, L. (2005) Poučavanje hrvatskim padežima, u Jelaska, Z. i suradnici, *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Jelaska, Z. (2006) Deset razloga za novi redoslijed padeža, *Metodički profili* 1/2, Zagreb: Profil International.

- Jelaska, Z. (2008) Jezikoslovna utemeljenost novina u području hrvatskoga jezika, u Popović, S. *Hrvatsko školstvo: sadašnje stanje i vizija razvoja*, HAZU, 39-51.
- Jelavić, F. (2003) *Didaktika*. Jastrebarsko: Slap.
- Koordinacija Odbora za izradu HNOS-a (2005) *Vodič kroz Hrvatski nacionalni obrazovni standard za osnovnu školu*, Zagreb: MZOŠ.
- MZOS (2009) *Mrežna stranica* <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2354> (23. srpnja 2009).
- Pavin, T. (2005) Percepcija kvalitete obrazovanja nastavnika i nekih aspekata nastavničke profesije iz perspektive srednjoškolskih nastavnika, u Vizek Vidović, V. i dr. *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Pavličević-Franić, D. (2005) *Komunikacijom do gramatike*, Zagreb: Alfa.
- Rosandić, D. (2005) *Metodika književnoga odgoja obrazovanja*, Zagreb: Školska knjiga.
- Vican, D. i Milanović-Litre, I. (ur.) (2006) *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Zagreb: MZOŠ.
- Vizek Vidović, V. (2005) Učiteljske i nastavničke kompetencije kao jedna od determinanti usmjerenosti i spremnosti na cjeloživotno učenje, u Vizek Vidović, V. i dr. *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

13. Izvori

- Bežen, A., Jukić, M., Kovač, S. (2007) *HRVATSKA KRIJESNICA 5: udžbenik hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole s CD-om*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Babić, Ferencić, Rihtarić, A. (2007) *HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik za 5. razred osnovne škole iz hrvatskoga jezika*, Zagreb: Profil.
- Bulić, M., Dujčić, L., Ferencić, S., Miloloža, S., Rihtarić, A. (2007) *HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik iz hrvatskoga jezika za 6. razred osnovne škole*, Zagreb: Profil.
- Bulić, M., Dujčić, L., Ferencić, S., Miloloža, S., Rihtarić, A. (2007) *HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik iz hrvatskoga jezika za 7. razred osnovne škole*, Zagreb: Profil.
- Boban, M., Mesić, A., Paun, M., Težak, S. (2007) *HRVATSKI JEZIK 7: udžbenik hrvatskog jezika za 7. razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Družijanić, E., Lugarić, Z. (2007) *RIJEČI HRVATSKE 6: udžbenik iz hrvatskog jezika za 6. razred osnovne škole*, Zagreb: Profil.
- Družijanić, E., Lugarić, Z. (2007) *RIJEČI HRVATSKE 7: udžbenik iz hrvatskog jezika za sedmi razred osnovne škole*, Zagreb: Profil.
- Jukić, M., Slavica Kovač, S. (2008) *HRVATSKA KRIJESNICA 6: udžbenik hrvatskoga jezika za 6. razred osnovne škole*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Jukić, M., Slavica Kovač, S. (2008) *HRVATSKA KRIJESNICA 7: udžbenik hrvatskoga jezika za 7. razred osnovne škole*, Zagreb: Naklada Ljevak.

- Lovrenčić-Rojc, G., Lugarić, Z. (2007) RIJEČI HRVATSKE 5: udžbenik iz hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole, Zagreb: Profil.
- Težak, S., Bacan, M., Boban, M., Čubrić, M., Mesić, A., Paun, M. (2007) *HRVATSKI JEZIK 5: udžbenik hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
- Težak, S., Bacan, M., Boban, M., Čubrić, M., Mesić, A., Paun, M. (2007) *HRVATSKI JEZIK 6: udžbenik hrvatskog jezika za 6. razred osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.

14. Prilozi

I. prilog:

Redoslijed padeža u odobrenim udžbenicima hrvatskoga jezika u petome, šestome i sedmome razredu osnovne škole za školsku godinu 2009/10.

Jezični udžbenici za V. razred

- HRVATSKA KRIJESNICA 5: udžbenik hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole s CD-om; (Ante Bežen, Mirjana Jukić, Slavica Kovač); Naklada Ljevak 2007. NAGDLIV
- HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik za 5. razred osnovne škole iz hrvatskoga jezika; (Nada Babić, Snježana Ferenčić, Anđelka Rihtarić); Profil 2007. NAGDLIV
- HRVATSKI JEZIK 5: udžbenik hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole; (Stjepko Težak Marijan Bacan, Marcela Boban, Marina Čubrić, Ana Mesić, Milan Paun); Školska knjiga 2007. NGDAVLI
- RIJEČI HRVATSKE 5: udžbenik hrvatskog jezika za 5. razred osnovne škole; (Gordana Lovrenčić-Rojc, Zorica Lugarić); Profil 2007. NGDAVLI⁴

Jezični udžbenici za VI. razred

- HRVATSKA KRIJESNICA 6: udžbenik hrvatskoga jezika za 6. razred osnovne škole; (Mirjana Jukić, Slavica Kovač); Naklada Ljevak 2008. NGDAVLI
- HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik hrvatskoga jezika za 6. razred osnovne škole; (Matilda Bulić Lidija Dujić, Snježana Ferenčić, Sanja Miloloža, Anđelka Rihtarić); Profil 2007. NAGDLIV
- HRVATSKI JEZIK 6: udžbenik hrvatskog jezika za 6. razred osnovne škole; (Marijan Bacan, Marcela Boban, Marina Čubrić, Ana Mesić, Milan Paun, Stjepko Težak); Školska knjiga 2007. NGDAVLI
- RIJEČI HRVATSKE 6: udžbenik hrvatskog jezika za 6. razred osnovne škole; (Ela Družijanić, Zorica Lugarić); Profil 2007. NGDAVLI

⁴Ovakav je poredak padeža u udžbeničkoj temi *Sklonidba imenica*, a u obradi svakoga pojedinoga padeža redoslijed je NAGDLIV.

Jezični udžbenici za VII. razred

- HRVATSKA KRIJESNICA 7: udžbenik hrvatskoga jezika za 7. razred osnovne škole; (Mirjana Jukić, Slavica Kovač); Naklada Ljevak 2008. NAGDLIV
- HRVATSKI JA VOLIM: udžbenik hrvatskoga jezika za 7. razred osnovne škole; (Matilda Bulić Lidiya Dujić, Snježana Ferenčić, Sanja Miloloža, Anđelka Rihtarić); Profil 2007. NAGDLIV
- HRVATSKI JEZIK 7: udžbenik hrvatskog jezika za 7. razred osnovne škole; (Stjepko Težak Marcela Boban, Ana Mesić, Milan Paun); Školska knjiga 2007. NGDAVLI
- RIJEČI HRVATSKE 7: udžbenik hrvatskog jezika za sedmi razred osnovne škole; (Ela Družijanić, Zorica Lugarić); Profil 2007. NGDAVL

II. prilog:

Anketa o prihvaćenosti promijenjenoga redosljeda poučavanja padeža

1. Napišite koliko imate godina radnoga staža u nastavi Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi.

2. Je li vam poznata činjenica da je u Nastavnome planu i programu za osnovnu školu (MZOŠ, Zagreb, 2006.) predložen nov poredak poučavanja padeža?
a) da b) ne
3. Kakav je bio vaš odnos prema toj promjeni prije primjene u praksi? Obrazložite svoj odgovor.

4. Jeste li već obrađivali nastavnu temu *Sklonidba imenica* uvažavajući predloženi redosljed obrade padeža?
a) da b) ne
Obrazložite svoj odgovor.

5. Ako ste obrađivali *Sklonidbu imenica* uvažavajući nov poredak padeža, navedite prednosti i nedostatke takvoga poretka.
PREDNOSTI

NEDOSTATCI

6. Primjenjujete li nov poredak poučavanja padeža i pri sklonidbi ostalih vrsta riječi (pridjeva, brojeva) u 5. razredu?
a) da b) ne
Obrazložite svoj odgovor.

7. Primjenjujete li nov poredak padeža i pri sklonidbi zamjenica u 6. i 7. razredu?
a) da b) ne
Obrazložite svoj odgovor.
-
8. Služite li se pri sklonidbi proširenim padežnim pitanjima, tj. cijelom rečenicom s upitnom zamjenicom i glagolom?
a) da b) ne
Obrazložite svoj odgovor.
-
9. Kakav je vaš odnos prema predloženim promjenama — nov poredak padeža, proširena padežna pitanja — nakon provedbe u praksi? Obrazložite svoj odgovor.
-

The Attitude to the New Approach to Teaching Cases Proposed by the Croatian Language Curriculum

The paper is based on the questionnaire of teachers' attitudes towards a new approach to Croatian language Case teaching which has been proposed in the new Croatian curriculum. There were 498 participants who are teachers of Croatian in primary schools (5–8 grade, ages 10–15) in eastern Croatia, its five counties (županija) with their capital towns Osijek, Vukovar, Slavonski Brod, Požega and Virovitica. Part of the questionnaire was analysed, especially on the participants attitudes after the new approach was introduced to them, their own application of it in their teaching (the questions for nouns and other declinable word were asked separately), and the change of their attitude after their own experience in class. Teachers answered about the positive and negative effects they presupposed and experienced. The results were analysed according to the five counties. They were compared according to the following criteria: being informed, interest, inclination to trust the curriculum makers, willingness to take the challenge, consistency and change of attitudes. It was interesting to find not only that counties differed according to the mentioned criteria (some were by far more interested in answering, willing to try and positively oriented after their personal experience), but a minority of the teachers were not aware of their own prejudices. They had answered the part concerning the change of the attitudes after their own personal experience of the new approach in teaching, and given that they did not apply it in teaching, according to their own words, were in effect ineligible to answer at all. Although a lot of teachers still have either

an ambiguous attitude or cannot characterise their attitude easily, many of the teachers that have applied the new approach have changed their attitude into positive one.

Key words: Croatian language, teaching, grammar, Cases, questionnaire

Ključne riječi: Hrvatski jezik, sklonidba, nov poredak poučavanja padeža, Nastavni plan i program za osnovnu školu